

Seminarium z zakresu transdyscyplinarnych badań naukowych:

Challenges in Philosophy and Education — Transdisciplinary Research Seminar

W semestrze letnim roku akademickiego 2013/2014 redaktor naczelny *Filozofii Publicznej i Edukacji Demokratycznej* Piotr W. Juchacz zainicjował we współpracy z Instytutem Filozofii UAM oraz Komisją Filozoficzną Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk transdyscyplinarne seminarium badawcze *Challenges in Philosophy and Education – Transdisciplinary Research Seminar*. Celem seminarium jest budowanie platformy intelektualnej oraz teoretycznej pomiędzy badaczami z zakresu różnych dziedzin naukowych, ze szczególnym naciskiem na nauki społeczne, a nade wszystko edukację oraz polityki publiczne dotyczące szkolnictwa wyższego.

Wykład inaugurujący cykl seminariów wygłosiła 3 marca 2014 roku w Sali Kazimierza Ajdukiewicza Instytutu Filozofii UAM profesor Meiyang Huang z Uniwersytetu Shokei Gakuin w Japonii. Nosił on tytuł *The Research on Developing Educational Model of University in the Mass Higher Education – case study of the U.S. and the UK compared with Japan*. Przedstawiał on badania porównawcze, przeprowadzone na wybranych przykładach instytucji szkolnictwa wyższego w wymienionych państwach, pod względem społecznej i wiekowej różnorodności studentów, relewantnej dla definiowania pojęć edukacji wyższej: elitarnej, masowej i powszechnej wg Martina Trowa. Rozróżnienie Trowa jest szczególnie istotne, gdyż jak zauważa Krystian Szadkowski, „Trow wskazuje, że wraz z ewolucją systemów szkolnictwa wyższego od elitarnego (do 15% populacji we właściwym dla danego kraju wieku dostępu do szkolnictwa wyższego – w Polsce jest to

przedział 19–24 lata) przez masowy (16–50%) do powszechnego (powyżej 50%), zmienia się publiczna percepcja studiów wyższych. Stosunek ten ewoluuje od postrzegania ich jako przywileju, przez uznawanie ich za prawo każdego, aż do czegoś absolutnie obowiązkowego. Tym samym zmieniają się żądania wysuwane pod adresem systemu”¹.

Huang analizowała również wskaźniki statystyczne dla osób, które ukończyły studia wyższe, typy instytucji szkolnictwa wyższego oraz metody badań jakości kształcenia na poziomie studiów wyższych. Szczególnie interesująca wydaje się być teza sformułowana przez Huang, że z perspektywy pracodawców japońskich o wiele ważniejsze jest dla nich zdobycie przez studenta (a zarazem przyszłego pracownika) wiedzy z zakresu badań podstawowych i ogólnej wiedzy teoretycznej niż zdobycie „wiedzy praktycznej”, albowiem japońscy przedsiębiorcy (wielkie kompanie przemysłowe) dysponują własnymi systemami edukacyjnymi, zapewniającymi ich pracownikom nieustanne doskonalenie zawodowe.

Drugi wykład z cyklu *Challenges in Philosophy and Education – Transdisciplinary Research Seminar* wygłosiła 17 marca 2014 roku w Sali Kazimierza Ajdukiewicza Instytutu Filozofii UAM profesor Regina Célia Linhares Hostins z Postgraduate Department of Education Universidade do Vale do Itajai w Brazylii. Wystąpienie było zatytułowane „Evaluation Policy in Education: Effects of Performativity on Brazil’s Postgraduates Programmes of Excellence” i koncentrowało się na analizie reform wprowadzonych w Brazylii pod koniec lat dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku i na samym początku dwudziestego pierwszego wieku. Reformy te były badane przez Linhares Hostins w zakresie sposobu określania efektów programów studiów *doktoranckich*, które uzyskały podczas ewaluacji najwyższy stopień wprowadzony przez powyższe reformy, czyli *doskonały* (*excellence*). Wystąpienie było podzielone na trzy części. W części pierwszej został wskazany i przeanalizowany na podstawie bieżącej literatury przedmiotu szeroki zakres badań poświęconych polityce publicznej dedykowanej ocenie programów studiów.

---

¹ Krystian Szadkowski, „Kryzys uniwersytetu i rewolta żywej wiedzy”, *Praktyka Teoretyczna*, Nr 6/2012 (ss. 391-403), s. 397.

W części drugiej został scharakteryzowany brazylijski kontekst reform oraz polityki publicznej dedykowanej ewaluacji programów studiów doktoranckich. W części trzeciej profesor Linhares Hostins zaprezentowała efekty swoich badań, które skoncentrowane były na dokonanej przez koordynatorów programów studiów doktoranckich ocenie wpływów, jakie zostały wywarłe przez tę politykę publiczną na owe programy edukacyjne, a także na przedstawieniu sposobu interpretacji przez nich zreformowanego systemu studiów, obowiązującego w Brazylii (CAPES).

Kluczowym dla wykładu było rozróżnienie pojęć „performance” oraz „performativity” w odniesieniu do edukacji wyższej. Przez *performance* rozumiany jest w tym kontekście sposób postępowania zarówno studentów jak i pracowników naukowo-dydaktycznych, sposób wykonywania przez nich określonych ról społecznych, które wypełniają we wzajemnych interakcjach określonych przez instytucję szkolnictwa wyższego. Dla określenia terminu performatywności, tak jak jest on definiowany w dyskursach dotyczących szkolnictwa wyższego, Linhares Hostins odwołała się do znanej definicji Stephena Balla, zgodnie z którą:

Performatywność to technologia, kultura oraz sposób regulacji, które obejmują sądy, porównania oraz formy reprezentacji, będące środkami zachęty, kontroli, zużycia i zmiany – oparta jest ona na nagrodach i sankcjach (zarówno materialnych, jak i symbolicznych). Wyniki (*performances*) (pojedynczych podmiotów lub organizacji) służą za miary produktywności oraz wydajności, czy reprezentacje „jakości”, lub „momenty” promocji albo kontroli. Jako takie przedstawiają, zawierają czy reprezentują cenę, jakość czy wartość jednostki lub organizacji w polu oceny. Kwestia tego, kto kontroluje pole oceny jest kluczowa.²

W konkluzjach profesor Linhares Hostins podkreśliła, iż implementacja reform szkolnictwa wyższego w Brazylii, które są ufundowane na kategorii efektywności, stanowiącej podstawowe kryterium oceny programów edukacyjnych na uczelniach wyższych, przebiegała w atmosferze niepewności

---

¹ Stephen Ball, „The teacher’s soul and the terrors of performativity”, *Journal of Education Policy*, Vol. 18, No. 2, 2003 (ss. 215-228), s. 216; cytata podany w przekładzie Krystiana Szadkowskiego.

Na zdjęciu: interesujący wykład sprowokował liczne pytania.
Regina Célia Linhares Hostins i Piotr W. Juchacz
w trakcie dyskusji...

i niepokoju ze strony akademików. Związane to było z tym, że logika efektywności postępowania i performatywności „penetruje instytucjonalne priorytety oraz decyzje, transformuje środki (formularz ewaluacyjny) w cele, definiuje interakcje pomiędzy badaczami i ich kolegami, a także zakaza (*infects*) sposób, w jaki myślą oni o samych sobie, o swojej i cudzej pracy”³. W efekcie ta logika efektywności wpływa też na społeczne kształtowanie osobowości badaczy i wytworzenie na uczelniach wyższych relacji o charakterze przede wszystkim wzajemnej konkurencji.

W obu seminariach wzięli licznie udział zarówno pracownicy i doktoranci, jak i studenci Instytutu Filozofii UAM, a dyskusja koncentrowała się przede wszystkim na aspektach komparatystycznych porównujących japoński, brazylijski i anglosaskie systemy szkolnictwa wyższego z rozwiązaniami obowiązującymi w Polsce oraz doświadczeniami reform polskiego szkolnictwa wyższego.

Karolina M. Cern

³ Cytat sporządzony na podstawie power-pointa Reginy Célie Linhares Hostins; slajd 25.